

Výskumná štúdia NBS 10/2023

Inflačné očakávania v časech vysokej a nízkej inflácie a ich vplyv na spotrebu domácností

Michal Marenčák

© Národná banka Slovenska 2023
research@nbs.sk

Táto publikácia je dostupná na internetovej stránke NBS
<https://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-vyskumu>

Prezentované názory a výsledky v tejto štúdii sú názormi autora a nevyjadrujú
oficiálne stanovisko Národnej banky Slovenska.

Práca neprešla jazykovou úpravou.

Krátke časti textu, nie viac ako dva odseky, môžu byť citované bez predchádzajúceho
súhlasu autorov, pokiaľ bude úplne uvedený zdroj.

Netechnické zhrnutie

Táto štúdia sa zaoberá nákupnými rozhodnutiami domácností a tým, ako na ne vplyvajú inflačné očakávania v obdobiach s nízkou, ale aj vysokou infláciou. Využívame nový, rozsiahly súbor údajov o inflačných očakávaniach získaných z Harmonizovaného prieskumu spotrebiteľov Európskej komisie pre Slovensko, pokrývajúci obdobie od januára 2009 do augusta 2023. Variabilita inflácie v tomto období, vrátane nedávneho rastu a poklesu inflácie, na rozdiel od iných prác umožňuje rozlišovať medzi rôznymi fázami inflácie. Prieskum zhromažďuje informácie o kvalitatívnych a kvantitatívnych inflačných očakávaniach, ako aj o ochote respondentov podnikat' väčšie nákupy v danom období. Štúdia prepojuje tieto údaje a zaoberá sa vplyvom inflačných očakávaní na spotrebiteľské správanie.

Naše zistenia odhaľujú, že hoci v časoch vysokej inflácie celkový sklon k spotrebe v ekonomike klesá, jednotlivci so silnejšími očakávaniami vysokej inflácie majú tendenciu svoju spotrebu zvyšovať. Sila tohto vzťahu sa mení v čase a závisí od dynamiky inflácie v danom období. Porozumenie tejto závislosti si vyžaduje rozlíšenie medzi kvantitatívnymi očakávaniami a kvalitatívnymi očakávaniami. Kvantitatívne očakávania reflektujú predpoklad o budúcej výške inflácie, kým kvalitatívne očakávania odrážajú názor spotrebiteľov na zmenu inflácie v nadchádzajúcich 12 mesiacoch. Tie druhé majú silnejší vplyv na spotrebiteľské správanie než očakávania číselnej úrovne inflácie.

Vplyv inflačných očakávaní na spotrebu sa mení v čase v závislosti od dynamiky inflácie. Očakávania kvalitatívne vyššej inflácie majú počas období nízkej a stabilnej inflácie pozitívny a významný vplyv na spotrebu trvanlivého tovaru. V období rastúcej inflácie tento vplyv dokonca silnie. Počas období klesajúcej inflácie a deflácie sa však stáva nevýznamným.

Tieto zistenia môžu mať dôsledky pre menovú politiku. Ak ľudia reagujú silnejšie na inflačné očakávania počas období rastúcej inflácie, centrálné banky by mohli potrebovať viac proaktívne zásahy. Centrálné banky by preto mali bližšie sledovať podiel spotrebiteľov očakávajúcich vyššiu infláciu, aby sa vyhli príliš reštriktívnym opatreniam v časoch, kedy sklon k spotrebe v ekonomike je celkovo nižší. Výsledky taktiež naznačujú, že centrálné banky by mohli byť účinnejšie vo formovaní inflačných očakávaní silnejšou komunikáciou kvalitatívneho vývoja inflácie než sústredením sa výlučne na konkrétne úrovne inflácie.